

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- על התורה - י"ב
- חלקים
- שבת קודש
- חנוכה
- חממה ומוסר
- ביטחון
- הגדה של פסח
- חג המצות
- ספירת העומר וחג
- השבועות
- גלות וגאולה
- ימים נוראים
- חתונות
- פורים
- שיר השירים
- עניינים בש"ס
- המצוות התמידיות
- שמעקש
- שומע כענה
- דרכי החינוך

ניתן להשיג: mechonbennelach@gmail.com
באמצעות בית לחשיב
sales@yefenofbooks.com | Warehouse: 8482450220

פרשת שמעני תשפ"ה
גליון מס' 362

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מורן רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת שמעני

ונמצא שברכת כהנים נזכרה בספר שמות ובספר ויקרא דנן, וביותר בספר במדבר - שם נתפרשה כל הפרשה כולה עם פירוש הברכה המשולשת: יברכך, יאר, ישא.

והצד השווה שבכל מקומות הללו, שברכת הכהנים באה יחד עם העבודה. ולכן רק במקום שעושים העבודה - דהיינו בבית המקדש - שם יזכירו

וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם (ט, כב)

ברכה זו ברכת כהנים היא, כמו שפירש רש"י דהיינו ברכת יברכך, יאר, ישא - הנאמר בפרשת נשא (במדבר ו, כג). ובירושלמי (תענית ד, א) איתא 'ברכה זו סתומה היא, עד שבא הכתוב ופירשה, יברכך ה' וישמרך' וגו'. הרי שכאן נכתב בכללות שאחר עבודת ישראל באה להם ברכת הכהן, אך פרטי הברכה מפורשים רק לקמן בפרשת נשא.

ואכן חז"ל למדו מהפסוק כאן כמה דינים השייכים בברכת כהנים, כגון שצריכים לישא כפיהם בשעה שמברכים, ושצריך לעלות בעבודה [בברכת רצה], ומי שאינו כשר לעבודה אינו מברך (סוטה לח א-ב).

אמנם כבר נזכר האב והשורש של ברכת כהנים בפרשת יתרו, דכתיב (שמות כ, כא) "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך", והכוונה כפירוש רש"י שם: 'בבית הבחירה', ומקורו בגמרא (סוטה לח). שלא ניתן רשות להזכיר את שם המפורש בנשיאות כפיים לברך את העם אלא בבית הבחירה.

בגליון פרשת שמעני

ביאורי פסוקים.....עמוד 1

בענייניא דיומא

בין פסח לעצרת - האבלות על תלמידי רבי עקיבא ... עמוד 9

חכמה ומוסר

עמודי היהודי - עבודה מיראה ועבודה מאהבה.... עמוד 11

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד רודף צדקה וחסד, איש חמודות ורב תבונות מגדולי העושים והמעשים בכל ענייני תורה ותעודה בקהילתנו הקדושה ומסור במיוחד לכל מפעלות המכון

הרב דוד בר"ש מינצברג שליט"א

לע"נ אביו הר"ח ר' שמואל ב"ר דוד זצ"ל
נלקח לשמי רום ביום כ"ז ניסן תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנחות ותרומות "פרנס השבוע/החדש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל-054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל-052-7616048

בס"ד

על שמועה טובה מברך ברוך הטוב והמטיב!

בתום עבודת הכנה מאומצת של מיטב הכשרונות
הגנו שמחים לבשר על השקת

קו 'לעבן ווי א בן מלך'
033-077-354

שמעו ותחי נפשכם ממיטב התוכן במדורים המיוחדים:

- שלוחה 1: 'קורץ און שארף' - מסר קצר מפי רבינו הגדול זצוק"ל
שלוחה 2: 'מעתיקי השמועה' - שיעורים מוטיביים תלמידי ה'בן מלך'
שלוחה 3: 'א חברותא' - דו שיח מרתק בדבריהם העומדים ברומו של עולם
שלוחה 4: 'בית מדרש תורת חיים' - בית מדרש פתוח לליבון תורת חיינו (מקריב)

**קו החיים של הקהילה!!!
ממנו ישקו כל העדרים!**

בברכת התורה
הנהלת המכון

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרישת השבוע - ובעניינא דיומא

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנובה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מחנכים מכון
שיעורים 94 מקומ מיוחד

עבודת השמיעה בבית מוסד
לשמוע ושיעורי רבינו
מחנכים לשיעורים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
ביתר והמחנכים בביתר והמלך

מספר התקשרות: 054-8422488
כתובת: ארזים ישראל 1/9
מזר עילית
עמודה מוכנה לשיעור 46
לחברות הארציות
mechonbenmelech@gmail.com

**אוצרות
בן מלך**

שם המפורש בברכת כהנים, כי במקום ההוא באה הברכה כפשוטו של הפסוק 'מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו וגו' בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך', כלומר שבמקום שישנה עבודה שם ישנה ברכה. וכן הוא בפסוק שלפנינו בפרשת שמייני, שמפורש להדיא שתיכף כשירד אהרן מעשות החטאת והעולה אז וישא את ידיו ויברכם. ומבואר גם כאן, שהברכה היא חלק השייך לעבודת הכהן במקדש. ואף בפרשת נשא שהוזכרה ברכת כהנים כשלעצמה, כבר ביאר הרמב"ן דאולי לכן היא סמוכה למה שנאמר שם (במדבר ז, א) "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן" כי ברכת כהנים אכן שייכת לזה.

והמתבאר בזאת שאין גדר מצות ברכת כהנים כמצוה לעצמה, שהקב"ה רוצה לברך את עמו ישראל באהבה, ולכן ציוה על הכהנים שהם נכבדי העם, שיברכו את ישראל בשמו. וכפי שהיה משמע מרהיטות לשון התורה בפרשת נשא, שנאמר (במדבר ו, כג) "דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם" וגו'. אלא מאחר דחזינו ששורש ברכת כהנים כבר בא בפסוק שלפנינו, שבירכם אהרן הכהן תוך כדי העבודה, וכן הוא בפרשת יתרו כאמור, נראה לפרש כדלעיל, שאף ברכת כהנים המבוארת בפרשת נשא באה ג"כ מצד העבודה של הכהנים, שמחמת העבודה נובעת המצוה לברך את העם.

ואף שלמעשה יש מצות עשה של ברכת כהנים העומדת בפני עצמה, ולכן היא נוהגת גם בזמן הזה שאין לנו בעוה"ר עבודת קרבנות במקדש, וכרהיטות לשון החינוך (מצוה שענה) 'שנצטוו הכהנים שיברכו ישראל בכל יום וכו' ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן' כך שהיא אינה תלויה למעשה בעבודה. מכל מקום שורש הדברים יסודו במה שהכהנים שייכים לעבודה, ונראה כי מן הטעם הזה עולים הכהנים לדוכן בברכת 'העבודה', כמו שלמדו שם מן הפסוק שלפנינו: 'ואמר ר' יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה, שנאמר 'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים', מה להלן בעבודה אף כאן בעבודה' (סוטה לח:).

כלומר שאע"ג שאין מברכים ברכת כהנים עד שמסיימים את ברכת 'מודים' שהוא סיום סדר ברכות

התפילה [וטעם הדבר יבואר במקו"א בעז"ה], אך חובת ברכת כהנים חלה מעת אמירת 'ברכת עבודה'. והיינו שלאחר כל התפילה - שהיא כנגד העבודה - אנו מתפללים ברכת 'רצה', שתהא תפילתנו מקובלת לפניו כעולה וכקרבן, ויהא נרצה בעבודתנו, ומתוך כך שהוא יתברך נרצה בעבודת ישראל, טוב בעיניו לברכנו על ידי כהניו.

אמנם ברכת 'שים שלום' אינה המשך התפילה, שהרי כבר כבר שאלנו צרכינו כל הצורך, אלא כל עצמה של ברכה זו תיקונו כנגד ברכת כהנים, ואף כך נקראת ברכה זו בלשון המשנה - 'ברכת כהנים' (ראש השנה לב). שאחר שה' ברכנו על ידי כהניו בגין העבודה, מבקשים אנו בברכת שים שלום, כי אכן תחול עלינו הברכה ונתברך מאתו בשלום, וכדאיתא במגילה (יח). מה ראו לומר 'שים שלום' אחר ברכת כהנים, וכתוב ושמנו את שמי על בני ישראל ואני אברכם, ברכה דהקדוש ברוך הוא שלום. וכל תוכנה של ברכה זו, הוא הרחבה בתוכן ברכת כהנים, ויבואר במקום אחר (עין 'בן מלך' פ'רשת נשא ו, כד-כה).

ובכך יבואר מה שהשוו חז"ל להלכה עבודת הכהנים לברכת כהנים, ואמרו (סוטה לח). 'מה משרת בעמידה אף מברך בעמידה', כי אכן ברכת הכהנים חלק מן העבודה היא.

ויש לפרש משמעות הדבר, שכשעושים העבודה לפניו יתברך, מזכירים את שמו ומכבדים אותו במקומו, אזי חפץ הקב"ה להחזיר ברכה לישראל על העבודה שעשו לפניו - ומאליו מובן ששלוחי הברכה הלא הם הכהנים עצמם שהם הנבחרים לעבודת הקרבנות, ובאותה מדה אף הם המברכים את ישראל בשם ה' - וכלשון הכתוב (דברים כא, ה) "כי בם בחר ה' אלוהיך לשרתו ולברך בשם ה'", הן לשרת והן לברך, הכל בשליחות ובבחירה אחת. והנה בוודאי מסתבר שעצם בחירת הכהנים אינה 'לברך', שכן ברור שעיקר בחירתם ועניינם הוא לעשות העבודה לפניו, אלא משתמע כאמור שמתוך שהם בעלי שירות העבודה במקדש הרי הם גם בעלי הברכה לישראל בשמו יתברך.

וכל זה נכלל נרמז בלשון הפסוק "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך" היינו שהברכה שייכת למקום מקדש ה', והיינו במקום

העבודה בבית הבחירה, כמו שמתפרש שם הפסוק. הווי אומר, שהשכר חלף עבודת ישראל הוא - שהקב"ה מברכם. כך שהברכה היא תוצאה מן העבודה, והני כהני שלוחי דרחמנא הם הם הממונים על כך לברך בשמו. כמו שעשה אהרן הכהן בירידתו מעשות החטאת והעולה שבירך את בני ישראל ברכת כהנים.

ואמנם ברכת כהנים כתובה ברמז ובגילוי שלוש פעמים בתורה, ובכל מקום לפי עניינו. בספר שמות שהוא ספר עם ישראל - באה ברכת ישראל להיותם עם מבורך. בספר ויקרא שהוא ספר העבודה - באה ברכת ישראל חלף לעבודתם כמבואר לפנינו בארוכה, ובספר במדבר שהוא ספר המלכות [כפי שיבואר אי"ה במקומו] באה הברכה כחלק מגיוני המלכות וקירבת המלך והעם, שהעם מקבל את ברכת המלך בשמו, ועוד יבואר בפרשת נשא (בחלק הפסוקים שם, ובחלק המאמרים - מאמר ד). אך כאמור, שורש הברכה הלזו נובעת מן העבודה לפניו וכחלק הימנה.

מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש... וידבר אהרן אל משה הן היום הקריבו... ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום, הייטב בעיני ה' (י, יז-יט)

ביארו חז"ל כמובא ברש"י, שמשנה רבינו סבר כי כל שלושת השעירים שהקריבו ביום זה - שעיר עזים, שעיר נחשון ושעיר ראש חודש - רשאים לאוכלם היום באנינות, אבל אהרן הכהן חילק בין קדשי שעה לקדשי דורות, וסבר כי ההיתר הלזה נאמר רק כלפי שני השעירים שהם קדשי שעה [לצורך המילואים והקמת המשכן], אבל השעיר שהוא לדורות [שעיר ראש חודש] אין לו לאוכלם באנינות. ועל חילוק זה נאמר להלן (פסוק כ) "וישמע משה וייטב בעיניו".

ומה שלא עמד משה רבינו על חילוק זה, משום שסבר שאין לחלק בציווי זה בין קדשי שעה לקדשי דורות, ועל זה גופא היה הוויכוח בין משה לאהרן. ויעויין באור החיים (פסוק טז) שכתב כי באמת אף משה הסתפק בעצמו בדבר, ולא החליט בדעתו. והטעם שקצף עליהם מפני שהכריעו מדעתם בדבר שאפילו הוא עדיין לא ידע כיצד לצוות עליהם על פי

דיבור ה'. ויש לעיין מה הם צדדי הספק לדון כאן, ומה היתה הכרעת אהרן שקיבלה את ההסכמה של משה.

והנראה, כי משה סבר שההיתר לאכול באנינות חל על כל הקרבנות הנקריבים בו ביום, לא שנא קדשי שעה או קדשי דורות. שכן כל עיקר הטעם שאין להם היום הלכות 'אונן', מפני שאנינותם היא על מיתת בני אהרן, אשר כבר נאמר עליהם - "הוא אשר דיבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד" (פסוק ג), וכפי שפירש שם הרשב"ם, שמצד כבוד רוממות תפקיד הכהונה והתייחדותם לשמש את קונם, אסור היה להם להראות אותות אבילות ואנינות.

נמצא אפוא, כי מה שלא היה להם דיני אונן, אין זה משום שעדיפה עבודת הקרבנות על דיני האבילות והאנינות, אלא כשם שכהן גדול לדורות אין האונן מחלל עבודתו, וזה מפני שבאמת אינו אונן כמו כהן הדיוט, שאכן האנינות מחללת ופוגמת את העבודה, אבל הכהן גדול אינו כן, שלגודל הפלגת מעמדו ודינו אינו יוצא מן המקדש כי שם ביתו, ואין הוא שייך כלל לעולם שמבחוץ. ואכן בכך מתקדש שמו יתברך, כשרואים שאינו מתאונן וממשיך בעשיית העבודה.

ובפעם הזאת, לא רק הכהן גדול הותר לעבוד באנינות, אלא אף בניו כהני ההדיוט היו כמוהו. מה גם באכילת הקרבנות, שזה אסור גם לכה"ג - 'כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל' (ימא יג:), כי האכילה צריכה להיות בשמחה, וצער מיתת הקרובים פוגם בכל זאת בקדושת האכילה. אמנם כאן שמיתת בני אהרן גרמה והביאה את קדושת המשכן, ממילא אין כאן בחינת צער כלל, והותר להם אף לאכול באנינות. [ואכן חידוש הוא באכילה יותר מבעבודה, כי העבודה לפני ה' היא, אבל אכילה היא דין פרטי של הכהן שצריך לאכול חלקו מאישי ה' בשמחה ולא בצער אנינות. ואעפ"כ לא נהג כאן דין אונן].

מעתה זהו שלא סבר משה לחלק בין קדשי שעה לקדשי דורות, דכיון שבפועל אין להם חפצא של אנינות ואבילות, ואין כאן דיני ומציאות צער כלל, מה הפרש יש בין קרבן לקרבן, וכשם שהותר להם שעיר עזים ושעיר נחשון הותר להם גם שעיר ר"ח אע"פ שאינו מקרבנות 'היום'.

אמנם אהרן הכהן יצא לחדש, דגם מצב האנינות עצמו יכול להתחלק בין קרבן לקרבן, שרק כלפי הקרבן שבא בשביל המילואים, ביחס לזה אינו בגדר מצטער ומתאבל. כי הקרבן של חידוש המקדש דוחה ממנו את מצב האנינות, שכן המיתה הזו רק הוסיפה בקדושת המשכן והכהונה וממילא לא יתכן שתיתפס כצער כלפי קרבנות המילואים. אבל עדיין כלפי שעיר ר"ח מסתכלים במבט שונה, וכך חידש למשה סברא עמוקה לחלק בתוך היתר האנינות גופא, שאכתי תלוי כלפי איזה קרבן עסקינן. ועל ההעמקה הזו נאמר: 'וישמע משה וייתב בעיניו'.

וכאמור, עצם הסברא לחלק בין קדשי שעה לקדשי דורות כבר היתה בדעתו של משה, אבל לא הכריע כן כי סבור היה דראויה היא חביבות ושמחת המילואים לשכוח כל צער ואבל שיש. אבל אהרן דייק דרך כלפי המיתה שיש בה משום "בקרובי אקדש" היא אינה פוגמת לקרבנות של "מקדש" היינו קרבנות המילואים, אבל כשם שמיתה אחרת שאינה שייכת לקדושת המקדש, יתכן שהיה מקום לנהוג בה בכל דיני אבילות, כך גם קרבן אחר שאינו מכלל קרבנות המילואים.

ונמצא כי "וידום אהרן" לא היה תיאור מציאות קיימת, אלא היתה זו דממה שיסודה ברוממות קדושת כהונתו ושגב קדושת המקדש, ואך קביעות התורה וההלכה היא אשר הדריכה אותו בכל הרגשותיו, והיא אשר השכיחה את אבילותו אנינותו, ולדבר זה יש שיעור מדויק התלוי בסברא עד היכן מגיעה מניעת האבילות - ואהרן עצמו חידש שביחס לקרבן אחר לא יאנק דום על מיתת בניו.

דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ (א, ב)

יש מהראשונים שפירשו כי טעם החיות המותרות והאסורות, וכן הדגים והעופות שבהמשך, הם מפני שמאכלם מגונה ומקלקל את טבע הגוף, או שפוגם בטבע הנפש שמוליד בקרבן אכזריות. בדרך זו הלך הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פרק מח) והרמב"ן (לקמן פסוק יג), והחינוך (מצוה עג, קמז), שהרופא הנאמן הזהירנו

בתורתו להתרחק מכל דבר הגורם לגוף הפסד, מכל מאכל מזיק המוליד בגוף ליחות רעות. עיין שם.

והנה דבריהם יש להם מקום רק אם ננקוט כי הסימנים שאמרה תורה בבהמה ובדגים אינם אלא סימני היכר בעלמא, לזהות את המין האסור והמותר, לפיכך אין בסימנים הללו שום דרך ומבוא לגלות את סיבת המאכלות אסורות, וניתן לתלותה בטעמים שונים. אכן לפי מה שננקוט להלן כדעת הסוברים כי הסימנים הם עצמם סיבת האיסור וההיתר, כפי שמוכח ממה שהתורה מזכירה גם את סימן 'סנפיר' אצל הדגים, על אף שאמרו חז"ל (נדה נא): 'כל מי שיש לו שקשקת יש לו סנפיר', א"כ בוודאי לא ניתן לפרש כי סיבות של רפואה וכדומה יש במינים המותרים והאסורים, שאם כן הסימנים הנזכרים כאן הם מקריים בעלמא.

ומאחר שהסימנים הללו הם גורמי הטהרה, יש לנו להתחקות ולהתבונן מה פשר יתרון מעלתם של סימני הטהרה האלו, שכאשר הם קיימים בגופם של בעלי חיים הם גורמים להם להיות טהורים וכשרים ומותרים באכילה, ומה פשר השיקוץ הנגרם מאי הימצאותם של סימנים אלו.

ונראה בזה, דהנה מצינו בקללה הקדומה שקילל הקב"ה את הנחש שהשיא את חוה לאכול מעץ הדעת, בעבור זה נתקלל בשלוש קללות, שתיים בגופו ואחת באופיו - בגופו לקה, שילך על גחון תוך כדי התפלשות בעפר, ועוד שעפר הארץ יהיה מאכלו, ובתכונתו לקה, להיות מזיק וטורף, וכדכתיב (בראשית ג, יד-טו) "ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת, ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה, על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך, ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה, הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב". מקללתו של נחש אתה למד מה הוא ביזוי והשפלה לבעל חי, שנענש עבור חטאו שהושפל שילך על גחוןו ויתפלש בעפר הארץ, וכן אכילתו תהיה גסה ומגושמת, וגם ייהפך לחיה מזיקה וטורפת. ולמדים אנו מכאן שמעמדו של בעל חי נקבע לפי צורת הליכתו - אם גופו רוחש ומתפלש בעפר הארץ או לא, ולפי סגנון אכילתו - אם הוא גס או מעודן, וגם באופי מזגו - אם הוא נוח או פראי.

על משקל זה מוצאים אנו שישנו קו משותף בכל

סימני הטהרה שנזכרו בבעלי חיים, שמאפיינים חופפים בסגנונם לעונשים שלקה בהן הנחש, הן בצורת ההליכה על הארץ והן בסגנון האכילה. **בצורת ההליכה:** 'בבהמה וחיה' - הכשרות מהלכות ע"ג פרסה שסועה הקבועה ברגלם, וחוצצת בין גופם לעפר הארץ, והטמאות הולכות על כפיים [או על פרסה לא שסועה] ונמצא שגופם מתבוסס ומתפלש בעפר; "כל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע טמאים הם לכם". וכמובן שכש"כ הנחש ההולך על גחון ושאר שרץ האדמה המתפלש בעפר; "כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם" (פסוק מב). ויש אות רבתי במלת 'גחון' להורות שכאן מודגשת הנקודה העיקרית של בעלי חיים המשוקצים לאכילה - שכל הסימנים שייכים במקצת לענין זה, שנחשב כהולך על גחונו. שזהו שיא השפלות שאינו קיים אלא בנחש ודומיו.

כיוצא בזה 'בחגבים' - אם יש לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ, הרי זה חגב כשר, שאינו רומש וזוחל בעפר. וכן 'בדגים' - הכשרים הינם בעלי קשקשת שחוצצת בין גופם ובין המים מקום חיותם, וכן יש להם סנפיר שייעודו להשיט את הדג במים כדוגמת רגליים על גבי הקרקע, ואילו הטמאים גופם רוחש ושורץ בתוך המים, וכן אין להם סנפירים לחתור בהם, ובכך דומה שיוטם במים לזחילת הנחש על גבי הארץ.

ובסגנון האכילה: הבהמה הטהורה מעלת גרה, כלומר פועלת פעולת המעבדת ומרככת את המזון טרם בליעתו במערכת העיכול, בניגוד לבהמות טמאות שאכילתן גסה ומגושמת.

הרי נוכחים אנו, שמה שמבדיל בין הטהור ובין הטמא הוא: צורת ההליכה, שהטהורים רגלם בנויה במבנה מיוחד שנועד להפריד ולחצוץ בין גוף החי ובין הקרקע, לבל יתפלש גופם בעפר הארץ, והטמאים מהלכים על כפם או על גחונם ושורצים על הארץ, דכל הליכה שאינה על גבי פרסאות וטלפיים - ובחגבים ובדגים לפי מה שפירטנו לעיל - משולה לשריצתם הבזויה של שקצים ורמשים בעפר הארץ, ולנחש ההולך על גחון. וכן בסגנון האכילה, אם אכילתו גסה ומגושמת, או שגופו מעבד ומרכך את

המזון טרם האכילה, והאכילה הגסה והמגושמת היא כעין אכילתו הגסה של הנחש.

והנה במשנה בחולין (נט.) אמרו, סימני העוף לא נאמרו [מן התורה], אבל אמרו חכמים כל עוף הדורס טמא, כל שיש לו אצבע יתירה, זפק, וקורקבנו נקלף - טהור. רבי אלעזר בר"צ אומר כל עוף החולק את רגליו טמא.

הרי שניתנו גם לעוף שני סימנים של טהרה התלויים בהילוכו - אצבע יתירה וחילוק רגליו, ושני סימני טהרה של טהרה התלויים בסגנון האכילה והעיכול - זפק וקורקבנו נקלף. הרי שהסימנים שנתנו חכמים בעוף, מקבילים בהתאמה לאלו של הבהמות והדגים, שכאשר רגלם משופרת וגם ישנו שכלול במערכת העיכול אזי הם העופות הטהורים, וכל השאר הם עופות טמאים [ומה שלא מנתה התורה את סימני העופות, לפום ריהטא היה נראה שהם אכן רק 'סימני היכר' ולא סיבות וגורמי טהרה כמו סימני הבהמה והדגים שמפורשים בתורה. וכפי דברי המפרשים, מאחר שרובם טהורים ולא אסרה תורה אלא אותם המנויים בקרא, וכל שאר העופות בעולם טהורים. אמנם אם ננקוט שבאמת גם הם נחשבים כסיבות וגורמים לטהרה, אפשר דמה שלא הזכירם תורה הוא משום דחלק מהסימנים הללו שאמרו חכמים הינם סימנים פנימיים ובלתי נראים לעין, ולכן לא נתפרשו במקרא].

והנה עוד אמרו שם 'כל עוף הדורס טמא', וכסימן זה ישנו גם בחיות, שכל החיות הטורפות כולן אסורות, ואף בבהמות הטמאות איתא בגמרא שם (חולין נט.) שיש להן לאסורות זוג שיניים נוסף לנשוך בהם [או 'ניבים' שהם לפירוש רש"י שיניים עליונות חדות], ומשמע בגמ' שהם משמשים כהוכחה אם העוף מעלה-גרה או לא, שאם אין להם שיניים וניבי בהכרח שהם מעלי גרה וכן יש להם מערכת עיכול עדינה יותר, וזה אות לעדינות לעומת השיקוץ שיש לשאר. ובזה תלוי סיבת האיסור וההיתר כאמור. ויתכן גם כי אלו שיש להם שיניים וניבי לבד מההוכחה שאינם מעלי גרה, הרי זה סימן שאופיים עז ופראי, ההיפך מן העדינות שיש לעופות הטהורים.

ואמנם התורה לא הזכירה להדיא את האופי הפראי כסימן טומאה, מזה משמע כי אכן לא הטבע

הפראי הוא סיבה של השיקוץ הגורם לאיסור, כי אם ההתפלשות הבזויה בעפר והאכילה הגסה הם מאפייני שיקוץ ותועבה. אולם ראויים אלו המזיקים הפראים שיהיה אורחם וטבעם גס ומגושם, ומאידיך כמה נאה לבעלי האופי הנוח ושליו שיהיה להם צביון נכבד.

אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור (יא, לו)

פירש רש"י: אך מעין ובור מקוה מים - המחבורים לקרקע, אין מקבלין טומאה. ועוד יש לך ללמוד יהיה טהור הטובל בהם מטומאתו, ע"כ. ואכן מכאן דרשו חז"ל עיקר דין זה, שכל מקום שציוותה תורה על טהרה במים - ורחץ בשרו במים; וכבס בגדיו במים; ומורק ושוטף במים, וכל כיוצא בזה - אין הכוונה לרחיצה פשוטה כפי שעשוי להשתמע מלשון הכתוב, אלא דווקא טבילה במעין או במקוה מים מכונסים ומחבורים לקרקע. ודבר זה נלמד מדרשה 'אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, מאי יהיה טהור - מטומאתו' (פסחים 10). שאם יבוא הטמא במעין ובור מקוה מים - יהיה טהור.

והדבר טעון ביאור רב, אחר שעיקר צורת הטהרה במים היא בטבילה במקוה מים כדרשת חכמינו, אם כן למה לא השמיעתנו תורה ענין זה במפורש בפרשיות העוסקות ביסוד דין הטבילה והטהרה [בפרשת מצורע]. כאשר באותם המקראות לא נקט הכתוב אלא לשון רחיצה, כיבוס או שטיפה - שלשונות הללו אינם מורים בהכרח על טבילה במקוה מים, ורק בדרשה הרמוזה בפסוק שלפנינו, בפרשה שאינה עוסקת כלל בטהרת הטמא, אלא בענין אחר - הדברים המקבלים ושאינם מקבלים טומאה - כאן באה הדרשה הרומזת על כוונת התורה בכל לשונות של רחיצה וכיבוס שהכוונה לטבילת מקוה דווקא. ותמהים אנו, כיצד מתקשרת דרשה זו עם פשוטו של מקרא, מה גם שהכתוב אינו מדבר כאן בטבילה כלל, אלא בא ללמד על עצם הבור והמעין שאינם מקבלים טומאה, ומדוע אפוא נבחר מקום זה כדי ללמדנו הלכה שאינה שייכת לכאורה לעניינה.

והנראה בזה, כי לאמיתו של דבר, מצד יסודה של מצות הטהרה במים, אכן היה די ברחיצה במים

כפשטות הכתוב, מכיון שגדר הטהרה הוא להסיר מעל האדם או הכלי את הטומאה, הנחשבת כזוהמה, והסרת הטומאה היא בכוח המים שיש בהם תכונה של ניקיון ומסמלים את הטהרה, וכך מעלים הם מידי טומאה. וכך מתפרשת רהיטות לשונות המקרא שנקט בכל מקום לשונות רחיצה כיבוס ושטיפה, הווי אומר שהמים עצמם מהווים את הטהרה, ואם כן לא היה גם שום חיסרון בהיות המים הללו שאובים או מתקיימים בכל צורה אחרת, ואין כל מעלה בהיותם דווקא מכונסים ומחבורים לקרקע.

אלא שבכל צורה של רחיצה במים, מתעוררת מאיליה סתירה המעכבת לכאורה את הטמא מלהיטהר, שכן בשעה שהטמא בא במגע עם המים, הנה באותה הדרך שבו הוא חפץ להיטהר בטהרתם - הרי אדרבה - גם המים הנוגעים בגופו נטמאים בעצמם בטומאתו, ושוב אין בהם כח לטהרו, ונמצא שלעולם לא יוכל לצאת מידי טומאתו. אלא בהכרח, שהדרך היחידה שבה יוכל הטמא לרחוץ במים ולהיטהר בטהרתם, מבלי שיטמא אותם במקביל - היא הטבילה במים שאינם מקבלים טומאה, שרק בכך נמצא הטמא נטהר בכוח הטהרה שבמים, ואילו המים עצמם ניצולים מטומאתם. (ועיין עוד בסוגיית הגמרא שם ואכמ"ל).

נמצא שמעלת המקוה על שאר מימות שבעולם, אינה בגין יתרון כח הטהרה שבמים הללו, אלא מחמת שהם מים שאינם מוכשרים לקבל טומאה. כי התורה שללה מהם טומאה כפשטות הכתוב 'אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור' - מתוך כך למדים אנו כי מים אלו יפים לטבילה וטהרה יותר מכל מים.

ומזה הטעם אכן לא הודגש ענין הטבילה במקוה מים בלשונות הכתובים שעוסקים ביסודי דין ההיטהרות במים, כי מצד עיקר גדר הטהרה אכן אינו מתחייב שתהיה הטהרה במי מקוה, ולכן לא חש הכתוב להוציא אלא בלשונות רחיצה כיבוס ושטיפה דייקא, שמשמעותם נקיון וטהרה במים, כאשר אין כאן רמז לטבילת מקוה. כי אכן כך הוא גדר המצוה. וכאמור אף אחר שאנו יודעים שצריך דוקא טהרה במקוה מים, אין הכוונה שרק במים הללו ישנו כח המטהר, ואשר לכן לא נתפרש בפרשת טהרה הצורך בטבילה במקוה מים, שאם כן היה הדבר מתפרש

כאילו זהו יסוד עניינה של טהרת המים, אשר בלעדיו יחסר מן המים הכוח המטהר, וזה אינו.

ולכן מקומה של הלכה זו אינה בפרשת הטבילה, אלא דווקא במקום שבו גילה הכתוב שיטת מים שאינם מקבלים טומאה, הלא המה מעין ובור ומקוה מים המחוברים לקרקע, כאן רמזה תורה "יהיה טהור", שמכוח הדין הזה שנתחדש במקוה המים, הא לך פתרון לטבילת הטהרות, באופן שהטומאה לא תהווה מכשול לעצמה בהיותה מטמאת את המים הנוגעים בה, אלא יטבול בהם הטמא ויטהר.

ולאור הדברים אין שום מעלה במקוה בעצם הרחיצה שבו אלא מחמת דבר צדדי צריך מי מקוה ולא מים בעלמא, כמשנ"ת.

ומ"מ נראה דבאמת גם מעלה זו ישנה במקוה שיש בו יותר משמעות של רחיצה במים טהורים כבריינתם, שהרי חזינו כי חכמים קבעו את שיטור

מי מקוה בארבעים סאה, וביארו הטעם בזה מפני שהם מים שכל גופו עולה בהן (עירובין ד.), ומזה מוכח שאכן יש מעלה במקוה גם במשמעות 'רחיצה' בו. ואפשר שהטעם בזה, כי זוהמת הטומאה אינה יורדת במים בעלמא, אלא במקום קביעות של מים מקוים ועומדים, שבאופן זה הרי הם מים העשויים והקבועים לרחיצה, כגדר זוהמא אלימא שדרך נקינתה בבית מרחץ ולא ברחיצה סתם שבבית, וכלפי ענין זה קבעו חכמים שצריך ריבוי של מים מכונסים כפי ששיערו שהם ארבעים סאה. [וכמובן שכל ענייני הטומאה ודרכי הטהרה אינם ניכרים ונראים לעין, כרחיצת זוהמא גלויה, אלא שיש להתייחס לטומאה כשיקוף וזוהמא, ולעשות כדוגמת שעושים להסרת הזוהמא על ידי רחיצת מים, כפי שקבעה התורה. וידועים בזה דברי הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות].

בעניינא דיומא

בין פסח לעצרת - האבלות על תלמידי רבי עקיבא

נורי, הוא רבי עקיבא כדאיתא התם. והוא ענין פלאי דבמיתת תלמידי ר' עקיבא עצמו, נהגו עמהם משמאי כשיטת ר' יוחנן בן נורי, שימי המשפט הם מפסח ועד עצרת. ולא נהגו עמם כשיטת רבי עקיבא רבם.

ימי ספירת העומר ביסודם - ימי שמחה

אכן צריך להבין כל הענין, שדווקא זמן נעלה זה, ימים חשובים אלו, הם קבועים לימי דין ומשפט. ואדרבה בתורה מצינו שימים אלו הם הימים היקרים והחשובים בשנה. הן מצד עונת השנה והן מצד בנין עם ישראל. מצד עונת השנה ימים אלו הם הימים המוצלחים ביותר, שימי האביב והקציר הם ימי שמחה ופריחה, וכדאיתא בגמרא - 'איזהו חדש שהארץ מלאה דשאים ואילן מוציא פירות וכו' לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר' (ר"ה יא.). וראה שאמרו חז"ל על הדורות שלפני המבול - 'היה להם אויר יפה כמן הפסח ועד עצרת' (בר"ר לך, יא.). וכן עצם הקציר הוא זמן שמחה גדולה, וכדכתיב - 'הגדלת השמחה

מיתת תלמידי רבי עקיבא בין פסח לעצרת

בש"ע - 'נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג בעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי ר' עקיבא וכו' (או"ח סימן תצג סעיף א-ב).

ומקורו בגמרא - 'שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת ועד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והיה העולם שמים, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת' (יבמות סב.).

ומזה שמתו דווקא בימים אלו, חזינו שימים אלו הם ימי משפט ודין. ואכן כך איתא במשנה עדיות (פ"ב מ"ג) - 'משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש שנאמר והיה מדי חדש בחדשו, רבי יוחנן בן נורי אומר מן הפסח ועד העצרת שנאמר מדי שבת בשבתו'.

והנה התנא שם במשנה דפליג על רבי יוחנן

שמחו לפניך כשמחת בקציר וגו' (ישעיה ט, ב). וכתבי -
'הזורעים בדמעה ברנה יקצורו' (תהילים קכו).

ועיין בטור (סימן תצג) שנהגו שלא לעשות מלאכה בימי הספירה אחר שקיעת החמה. וכתב אחד הטעמים לזה, משום דכתיב 'שבע שבתות' לשון שביטה. ומקורו בתשובת רב האי גאון. וביאור הענין בזה נראה, דהיינו משום שכל הימים הללו הם כימי יום טוב, על שמחת הקציר. וכשם שבסוף כל השבועות, כאשר משלימים את מלאכת הקציר, עושים את חג השבועות לשמוח ולהודות לה', על שבועות קציר שנתן לנו. כך כל הימים הללו, הם מעין יום טוב על שמחת הקציר. ונהגו בביטול מלאכה זה משקיעת החמה, שאז הוא הזמן בו סיימו עוד יום של קציר, ושובתים ממלאכתם, ופונים לאהליהם לשמוח ולעשות יום טוב על קציר יום זה.

ויותר מכך, מצד הענין של בנין עם ישראל, הרי הימים האלו הם הימים הנשגבים ביותר בשנה. הימים שבין יציאת מצרים למתן תורה. חמישים הימים שעם ישראל נבנה בהם מן היסוד עד למעלתו הרמה ביותר. וכמו שכתב הרמב"ן (ויקרא כג, לו) - 'וציוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפנייהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה', ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקדש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש ולכן יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כו', הרי כתב שהם כימי חולו של מועד. ואין יתכן שדווקא ימים אלו, הם ימי משפט ודין. לדעת ר' יוחנן בן נורי במשנה עדיות, וכן בתלמידי רבי עקיבא.

ימי הספירה - תמצית השנה

ונראה הענין בזה, דאדרבה, היא הנותנת. דדווקא

משום חשיבותם ומעלתם של ימים אלו, נבחרו ימים אלו להיותם קבועים כימי משפט. וכאשר יבואר.

והיינו, שבעיקרו של דבר מידת הזמן הראויה לדין, הוא י"ב חודש. שהוא פרק זמן חשוב, שנה שלימה. רק שפרק זמן זה, שבין פסח לעצרת, עומד במקום שנה, מכיון שהוא תמצית השנה, חלק החשוב של השנה. כי מעגל השנה השלם הוא מתחילת החריש עד סוף האסיף, דהיינו מחזור של י"ב חודש. אך במידת הרחמים מצמצמים הזמן, שמחשבים רק את העיקר והוא מן האביב עד הקציר, והוא כאילו שנה קטנה, והיינו מפסח עד עצרת. ועל ידי זה שנידונים בתקופה זאת, נחשב להם כאילו נידונים כל י"ב חודש.

כלומר, דאף ר' יוחנן בן נורי דסובר 'משפט רשעים בגיהנם מן הפסח ועד העצרת', גם לדידה בעיקרו של דבר, ימי המשפט הם י"ב חודש. דהא לא פליג על רישא דמתני' התם - 'משפט דור המבול י"ב חודש, משפט איוב.. משפט המצרים.. משפט גוג ומגוג לעתיד לבא י"ב חודש'. אלא דס"ל לר' יוחנן בן נורי שלמשפט הרשעים בגיהנם נהגים עמם במידת הרחמים. ומשום זה די להם שיהיו נדונים מפסח ועד עצרת, וסגי בזה. ואדרבה, שמחת רוב חשיבות הימים הללו, שהם ימים שרשיים ועיקר השנה, כבר נחשבים ימים אלו תמורת כל השנה. ועל ידי המשפט שנידונו בתקופה זו, נפטרו ידי ענשן כאילו נידונו מחזור של שנה שלימה'.

צמצום ימי המשפט מצד מידת הרחמים

ומשום הכי אף שמצד היותם תלמידי רבי עקיבא היה ראוי לנהוג עמהם כשיטת רבם. וכעין מה שמצינו באתרא דמר נהגין כמו. [ובפרט דהכי נקטינן להלכה, שהוא י"ב חודש, לענין אמירת קדיש על הנפטר]. אלא דשיטת רבי עקיבא הוא רק במשפט הרשעים, שבהם נאמר י"ב חודש. אכן מכיון שתלמידי רבי עקיבא צדיקים היו ותלמידי חכמים,

1. ועיין בפיה"מ להרמב"ם שביאר 'מן הפסח ועד העצרת' שהכוונה פרק זמן של שבעה שבועות שהוא כעין פרק הזמן שבין פסח לעצרת. אכן פשוט לשון המשנה, משמע שכוונה לימים אלו עצמם. וכן מבואר בשבלי הלקט (השלם ח"ב סימן רלה). וגם ממאורע דתלמידי ר"ע יש להוכיח כן. ומה שהוציאו הרמב"ם מפשוטו נראה לכאורה משום שהיה תמוה לו, דמאי שנא דווקא ימים אלו שמן הפסח עד עצרת שנקבעו שיהיו נדונים בהם. אכן כפי המבואר כאן, הוא מצד מדת הרחמים, שימי תקופה זו, יחשבו להם במקום י"ב חודש.

משום שהם הימים החשובים והשרשיים של השנה, והם עיקר השנה ותמציתה. ונמצא דמה שימים אלו נחשבים לימי דין, שרשו הוא במידת הרחמים, שעל ידי שיהיה נדון בתקופה זו, ניצול עי"ז שלא יצטרך להיות נידון כל השנה כולה.

הכמה ומוסר

עמודי היהודי - עבודה מיראה ועבודה מאהבה

לשמוע בקול ה' ובהכרת עצם מעלת הטוב והאמת, כמו שכתב שם הרמב"ם - 'העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצוות והולך בנתיבות החכמה, לא מפני דבר בעולם, ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת, וסוף הטובה לבוא בגללה'. אלא שיחד עם זה צריך תמיד לזכור הבחינה היסודית של שכר ועונש, וכדאיתא בחז"ל - 'עשה מאהבה ועשה מיראה, עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע כי אתה אוהב, ואין אוהב שונא. עשה מיראה שאם באת לבעוט, דע שאתה ירא ואין ירא מבטע' (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה).

שלימות העבודה בשני היסודות

מעלת הקיום מתוך ידיעת השכר והעונש אינה רק עבור זמני החולשה, אלא עצם שלימות העבודה היא כאשר היא עומדת ומבוססת על שני היסודות. ובשניהם יש ביטויים מיוחדים של הכרה במלכות ה' עלינו. כי בעשיית הטוב ומניעת הרע מחמת ציווי ה' ועצם האמת, הרי הוא מקיים גזירת מלך, ומכניע עצמו למלכות ה'. ומאידך כאשר עבודתו משולבת עם ההכרה בשכר ועונש, הרי הוא חי בזה עם האמת, והוא מכיר בכך במלכות ה' מצד השגחתו יתברך ומוודה בהנהגתו ושלטונו על הנבראים, ומכיר בטובתו של הקב"ה המשלם שכר טוב ליראיו. וגם נוסך בו עידוד ונחת רוח מהשכר המיועד לו.

שני הדרכים הללו הם תמצית תוכנם של פרשיות שמע והיה אם שמוע, בפרשת שמע מדובר על הליכה בדרכי ה' מאהבה, מחמת עצם חשיבות הדברים בכדי לקיים את רצונו יתברך, מתוך התבוננות באחדות ה'

וכל משפטם היה רק משום שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה (כדאיתא יבמות קכא:). לכן נהגו עמהם מן השמים במידת הרחמים, והיה די להם שיהיה משפטם רק מפסח ועד עצרת. אם כן, אדרבה, הימים הללו הם ימי דין דווקא

להתחזק בשני עמודי הקיום - אהבה ויראה

היהודי צריך להעמיד בכל עת את עצמו בתפקידו על שני עמודים, שני יסודות שכאשר יאחוז בשניהם ויחדיו יהיו תמים, יעמידו אותו על המצב הנכון והנאות, ויחזיקו אותו בשמירת התורה והמצוות על כל פרטיהם ודקדוקיהם.

מצד אחד עצם מעלת הדברים ועוצם חיובם, בגין השמיעה בקול ה', ההליכה בדרכיו ועשיית רצונו, וכן מצד עצם חביבות הטוב ושנאת הרע, שהרי הדברים בעצמם די בהם לחייב את האדם ולעוררו לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל. אך במקביל לכך מוטל על האדם לבסס את דרכו גם על ההתבוננות בשכר ועונש, לזכור כי על עשיית הטוב יזכה לגמול, ושכרו מובטח, ולעומת זאת הרשע לא ימלט מענשו.

והנה המעמיד את כל בניין עבודתו וקיום התורה רק על עמוד הגמול, כתב עליו הרמב"ם - 'זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים, ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרכב דעתן ויעבדו מאהבה' (הלכות תשובה פרק י"א). אולם גם הגדולים והחכמים חייבים להתבסס גם על יסוד זה של שכר ועונש, שהרי אין כל העיתים שוות אצל האדם, ויראת העונש תהיה לאדם מעוז ומגן לכל ימוט לעולם.

עבודה מאהבה - המעלה החשובה

אמנם הדרך הרוממה היא שיעמיד האדם עצמו על הדרגה הגבוהה, ועיקר מחשבתו ודרכו תהא

ברוממותו ובקדושתו. לעומת זאת פרשת והיה אם שמוע, היא פרשת שכר ועונש. ופעמיים בכל יום מצווה כל איש ישראל לשננם בפיו, ולבסס את דרכו על שני פרשיות אלו, גם פרשת שמע, מצד אהבת ה', וגם פרשת והיה אם שמוע מצד השכר והעונש.

מוסר הנביאים מצד שכר ועונש - הצדיק לא יפסיד

מוסרי הנביאים באים הרבה פעמים בסגנון של התבוננות ומחשבה בעניין זה של שכר ועונש בהנהגת ה' והשגחתו בכל, דהיינו שאי אפשר להרוויח מלעבור את פי ה', ולעולם אין מפסידים מעשיית הישר והטוב בעיני ה'. והרי אין דבר נסתר מנגד עיניו יתברך, וכפי שכתוב - 'כי עיניו על דרכי איש, וכל צעדיו יראה' (איוב לד, כא). ויש דין ויש דיין, כי ה' מנהל עולמו במשפט - 'כי את כל מעשה, האלוקים יביא במשפט על כל נעלם' (קהלת יב, יד). ובסופו של דבר הרווח שמדמה האדם להשיג בהליכה נגד רצון ה' לעולם לא ישיגנו, או שכנגדו יפסיד כפל כפליים. אם בעולם הזה ואם בגמול העוה"ב. שכל אלו מעוררים את האדם לבוא חשבון שגם מחמת הכדאיות, ייטב לו אם יזהר בכל דרכיו ולא יתעלם מחובותיו.

ובדרך זה מצינו הרבה בספרי היראה וכן בפסוקי הנביאים והכתובים, שבל יתעוררו פקפוקים בלב האדם בראותו את הצלחת הרשעים, כי בסוף תאבד דרכם, והצדיקים ינחלו אך טוב. וכדכתיב - 'אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה. כי כחציר מהרה ימלו וכירק דשא יבולון' (תהילים לז, א). 'ראו את ה' קדושי כי אין מחסור ליראיו וגו' ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב' (שם לד, ט).

לפי האמת - חיוב העבודה והציות גם אם היה הפסד בגין זה

אמנם יש לזכור כי קיום רצון ה', עשיית הטוב והימנעות מרע, צריך להיות מושרש אצל האדם לקיימה גם לולי היה מובטח שלא יפסיד מכך. וגם אם היינו מפסידים כתוצאה מהשמיעה בקול ה', בכל זאת היינו שומעים בקולו ועושים רצונו, והרי זה וודאי שהאדם צריך להיות מוכן ללכת בדרך הישר אפילו אם הדבר עולה לו ביוקר ובקושי.

ובוודאי חלילה לנו מהיסתר ומהיחבא ממנו יתברך אפילו אם היה דבר זה באפשרותנו, ואדרבה שמחים אנו בהיות הקב"ה שולח מבטו אלינו, וזכות הוא לנו שמשגיח ומפקח עלינו.

האדם שנברא בצלם ובדמות יש בקרבו ובעצם נפשו מוסר ומצפון ושאיפה לאמת, שהם מדריכים את האדם לצדק וישר וטוב, וזה עצמו השורש והיסוד שדי בו לחייב את האדם להיות משועבד לה' לשמוע בקולו ולעשות רצונו. והשכר והעונש הוא רק דבר נוסף וחיצוני, וביסודו היינו משום שכן ראוי שיהיה האדם נגמל כפי מעשיו שכן נאה וכך יאה.

וזה פשוט כי אצל הצדיקים כל הפסד וצער שישנו בעולם, אין נחשב מאומה בערכו לעומת חפצם לעשות רצון קונם וללכת בדרך הטוב והישר. ואדרבה, הצדיקים היו מאושרים אילו היה להם הזדמנות להפסיד ולוותר משלהם עבור הקב"ה, אלא שלאמיתו של דבר אין מציאות כזו, כיון שלעולם אין מפסידים מהליכה אחר ה'.

האדם זקוק לשני הדרכים

אכן שני העניינים צריכים להאדם, כי גם לבן עליה יש זמנים של ירידה וחולשה שבהם אין מאיר לו בבהירות תוקף החוב לקיים את חובתו בעולמו, ואז תומך רגליו בחשבון שגם משום הדאגה לטובת עצמו, כדאי לו לחוס על נפשו ולהיזהר בדרכיו. ויתבונן בהשגחת ה' שאי אפשר להסתתר ממנו ולא יתכן להתחמק ממשפטו ודינו.

ומאידך יש לפעמים שההנאה מסמאת את עיניו ומשחדת את לבו ומטשטשת את חושי עד כדי טמטום מלראות את ההפסד מן החטא ואת הרווח מהמצוה, ואז עליו להתחזק בהתבוננות בעצם חשיבות ורוממות הטוב וברצון לציות ולשמוע בקול ה' אשר עבורם כדאי להבליג על הקושי ולוותר על הכל, גם אם נדמה לו עתה שמפסיד מחמת זאת הפסד גמור.

סוף דבר, על האדם להתהלך בדרך תמים עם שני הידיעות הללו, המשלימים זה את זה ומתוך שניהם יחדיו ישתמר מעוון ולא יסור מחוקות ה' ויתקדם בדרך הסלולה במעלות הצדיקים ההולכים לפני האלוקים - כי זה כל האדם.

גם לך ולמשפחתך מגיע

להתמוגג

בחודש אייר מעונג רוחני נעלה

בימים אלו הירחון המושקע 'להתמוגג - חודש אייר', שמלא וגדוש בלמעלה מ-30 מדורים מלאים בתוכן מרתק ואיכותי לכל המשפחה, מופץ לכל בתי מנוי מכון בן מלך ומפעל 'לעבן ווי א מלך' הירחון, יחד עם כל ספרי 'בן מלך' שיצאו לאור עד עתה מחולקים חיים לכל מנויי המפעל עד הבית הצטרף גם אתה למאות ממשפחות הקהילה הנמנים על לגיונו של 'בן מלך', ותומכים במפעל החשוב 'לעבן ווי א מלך' שחרט על דגלו את הנחלת תורת רבינו צדוק"ל לנו ולדורות הבאים

מנויי המפעל שהירחון לא הגיע לביתם, או שהחליפו כתובת מגורים בתקופה האחרונה, מתבקשים להשאיר שם מלא וכתובת מעודכנת, בקו מכון בן מלך 03-3077354 שלוחה 5

צור קשר 054-8422488

בברכת התורה
ההנהלה

לוצקין
ביטוחים
בחסות

בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com